

**Plan van aanpak
Pilot Prejudiciële vragen Innovatiewet
strafvordering**

Datum	23-6-2021
Status	Definitief

Colofon

Afzendgegevens	Projectteam Prejudiciële vragen Hoge Raad en Programmateam Modernisering strafvordering Rechtspraak
Projectnaam	Pilot Prejudiciële vragen Innovatiewet strafvordering
Auteurs	Projectgroep Prejudiciële vragen Hoge Raad en Programmateam Modernisering strafvordering Rechtspraak

Inhoudsopgave

Colofon	1
1	Inleiding 3
1.1	Versie geschiedenis 3
1.2	Verspreiding3
2	Aanleiding 4
2.1	Doel van het document 4
2.2	De Innovatiewet Strafvordering 4
3	Projectkader 6
3.1	Doelstellingen pilot Prejudiciële vragen 6
3.2	Scope en afbakening 6
3.2.1	Wetsartikelen en scope 6
3.2.2	Buiten scope 7
3.3	Afhankelijkheden 7
3.4	Aannames 8
3.5	Risico's8
4	Organisatie 9
4.1	Opdrachtgeverschap 9
4.2	Landelijke werkgroep 9
4.3	Locatie De pilot zal landelijk plaatsvinden. 9
4.4	Rol WODC 9
5	Aanpak 10
5.1	Fasering 10
5.2	Vorbereidingsfase 10
5.2.1	Planning voorbereidingsfase 10
5.3	Uitvoeringsfase 11
5.4	Evaluatie en afrondende fase 11
5.4.1	Planning evaluatie en afrondende fase 14
6	Communicatie 15
7	Financiën 16

1 Inleiding

1.1 Versie geschiedenis

Versiedatum	Veranderingen	Markering/wijzigingen
7 jan. 2021	Eerste concept	(...)
15 jan. 2021	Opmerkingen projectgroep Hoge Raad toegevoegd	Redactie door projectgroep Hoge Raad Begroting projectgroep Hoge Raad
8 maart 2021	Kleine wijzigingen, AEF op PM en laatste versie begroting	(...)
18 maart 2021	Akkoord projectgroep Hoge Raad	
29 april 2021	Verwerking uitkomsten AEF Nadere aanvullingen	(...)
23 juni 2021	Verwerking PLO besluitvorming AEF uitkomsten	(...)

1.2 Verspreiding

Naam	Functie	Datum	Versie
Projectleidersoverleg 23 maart 2021			0.1
(...)		4 mei 2021	0.2
(...)		23 juni 2021	1.0

2 Aanleiding

2.1 Doel van het document

In dit document wordt op hoofdlijnen uitgewerkt hoe de pilot Prejudiciële vragen zal worden voorbereid en uitgevoerd, wat de doelstellingen zijn van de pilot en welke kosten ermee gemoeid zijn.

Dit document is opgesteld door het projectgroep van de Hoge Raad en het programmateam Modernisering strafvordering van de Rechtspraak.

De basis voor dit document wordt gevormd door de zogenaamde Raad van State versie van de Innovatiewet uit april/mei 2020.

2.2 De Innovatiewet Strafvordering

Sinds 2014 worden in het kader van het programma modernisering Wetboek van Strafvordering de voorbereidingen getroffen voor een modernisering van het **Wetboek van Strafvordering**. Het bestaande wetboek is bijna honderd jaar oud en wordt gemoderniseerd.

Organisaties werkzaam in de strafrechtspraktijk hebben in hun advisering over de inhoud van het nieuwe Wetboek van Strafvordering aangegeven dat het nuttig zou zijn, om onderdelen van het nieuwe Wetboek van Strafvordering al voor inwerkingtreding van het wetboek in de praktijk te beproeven. Op deze wijze kan worden gezien of die onderdelen slagen in hun streven naar verbetering, of de ontworpen regeling aanpassing behoeft en wat de exacte uitvoeringsconsequenties zijn. Tevens kan worden beoordeeld of er flankerend beleid nodig is om de nieuwe regeling doeltreffend te doen zijn. De resultaten van deze proeven kunnen dan worden betrokken in de verdere voorbereiding van (de implementatie van) het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Om dit te realiseren is de Innovatiewet opgesteld.

De Innovatiewet maakt mogelijk dat in een aantal pilots ervaring wordt opgedaan met enkele voor de strafrechtspraktijk relevante onderwerpen, die - met uitzondering van de uitbreiding van de bevoegdheden van de hulpofficier van justitie - in het nieuwe Wetboek van Strafvordering zijn opgenomen.

Op basis van de Innovatiewet zullen de volgende pilots plaatsvinden:

- Prejudiciële procedure bij de Hoge Raad (Eerste afdeling, artikel 553 t/m 555);
- Vastleggen en kennismaken van gegevens na inbeslagneming (Tweede afdeling, artikel 556 t/m 558);
- Opnamen van beeld, geluid of beeld en geluid als onderdeel van de verslaglegging (Derde afdeling, artikel 559 t/m 569). Deze pilot valt uiteen in drie onderdelen: camerabeelden, opnamen van de terechtzitting en opnamen verdachtenverhoren door opsporingsambtenaren;
- Toekennen enkele extra bevoegdheden aan de hulpofficier van justitie (Vierde afdeling, artikel 570) en

- Mediation na aanvang van het onderzoek op de terechtzitting (Vijfde afdeling, artikel 571 t/m 574)

3 Projectkader

3.1 Doelstellingen pilot Prejudiciële vragen

Binnen de Innovatiewet vinden op de bovengenoemde onderwerpen pilots plaats, waarvoor algemene en specifieke doelstellingen gelden.

Algemene doelstellingen

De Innovatiewet noemt als algemene doelstellingen voor de pilots – en dus ook voor de pilots Prejudiciële vragen – te onderzoeken of:

- de wettelijke regeling volstaat, zoals opgenomen in de Innovatiewet;
- bijstellingen of aanvullingen nodig zijn;
- flankerende maatregelen nodig zijn en zo ja, welke, bijvoorbeeld in de zin van aanpassing van werkprocessen of aanvullende investeringen;
- er financiële uitvoeringsconsequenties van de nieuwe bepaling zijn en wat deze zijn.

Specifieke doelstellingen

Het doel van de regeling inzake het stellen van prejudiciële vragen aan de Hoge Raad is om de rechter in staat te stellen bepaalde rechtsvragen aan de Hoge Raad voor te leggen indien een antwoord op deze vraag nodig is om te beslissen en aan de beantwoording van deze vraag bijzonder gewicht kan worden toegekend, gelet op het met de vraag gemoeide zaaksoverstijgend belang. Door deze rechtsvraag reeds in een vroeg stadium van de procedure te kunnen stellen, kan worden voorkomen dat cassatieberoep moet worden afgewacht en kan worden bereikt dat het door de Hoge Raad gegeven antwoord in meerdere zaken kan worden toegepast. De specifieke doelstelling voor de pilot Prejudiciële vragen is te onderzoeken of de prejudiciële procedure bijdraagt aan de kwaliteit en snelheid van en rechtseenheid binnen het strafproces.

Evaluatiecriteria daarbij zijn:

- de werklast voor feitenrechters en hun ondersteuning;
- de werklast voor de Hoge Raad, de leden van het parket bij de Hoge Raad, en hun ondersteuning;
- de snelheid van de procedure tot de beantwoording van de gestelde prejudiciële vraag en de onderliggende strafzaak;
- de reikwijdte van de gestelde prejudiciële vragen;
- de afstemming tussen feitenrechters en Hoge Raad;
- de effectiviteit van de procedure;
- de rechtsontwikkeling.

De artikelen 553 tot en met 555 van de Innovatiewet bieden een wettelijke grondslag voor deze pilot.

De voorbereiding van de evaluatie van deze pilot is begeleid door Andersson, Elffers en Felix (AEF). Deze voorbereiding is in de eerste week van april 2021 besproken met de begeleidingscommissie van het WODC.

3.2 Scope en afbakening

3.2.1 *Wetsartikelen en scope*

Conform hetgeen in de wetsartikelen (artikel 553 tot en met 555 van de Innovatiewet strafvordering) is beschreven wordt een proef gedaan met de

mogelijkheid voor de rechter om bepaalde rechtsvragen aan de Hoge Raad voor te leggen. Door deze rechtsvraag reeds in een vroeg stadium van de procedure te kunnen stellen, kan worden voorkomen dat cassatieberoep moet worden afgewacht en kan worden bereikt dat het door de Hoge Raad gegeven antwoord in meerdere zaken kan worden toegepast.

Er is in de Innovatiewet strafvordering voor gekozen deze procedure 'breed' open te stellen. In beginsel kunnen in alle strafrechtelijke procedures vragen worden gesteld aan de Hoge Raad, zolang deze zijn voorzien in het Wetboek van Strafvordering, en kunnen alle rechters (rechter-commissaris, raadkamer, rechtbank en gerechtshof) vragen stellen.

Het is ook mogelijk dat er een prejudiciële vraag wordt gesteld over de vordering van de benadeelde partij. Dit is mogelijk als de prejudiciële procedure past binnen het criterium dat de behandeling geen onevenredige belasting van het strafgeding oplevert.

De rechter kan een rechtsvraag stellen indien een antwoord op deze vraag nodig is **om te beslissen in de concrete zaak** en aan de beantwoording van de vraag **bijzonder gewicht** kan worden toegekend, gelet op het met de vraag gemoeide **zaaksoverstijgend belang**.

Een nadere regeling van de prejudiciële procedure kan worden getroffen in het procesreglement van de Hoge Raad. Daarbij wordt de ervaring uit de prejudiciële procedure van andere rechtsgebieden in ogenschouw genomen. Input over de inrichting van de procedure kan worden opgehaald bij het OM, de Rechtspraak en de NOvA. Ten slotte zal de projectgroep van de Hoge Raad voorlichting geven aan de rechters die prejudiciële vragen kunnen stellen.

Voor deze pilot geldt dat de proef landelijk plaatsvindt waarbij naar verwachting gedurende twee jaar tijd enkele tientallen prejudiciële vragen aan de orde zullen zijn. Daardoor zal het niet nodig zijn om op grote schaal registraties in systemen bij te houden en zal vaak volstaan kunnen worden met handmatige registraties. Voor de pilot zullen daarover meer concreet werkafspraken worden gemaakt.

3.2.2

Buiten scope

De pilot zal niet zozeer gericht zijn op de vraag of er een prejudiciële procedure moet komen maar veeleer op de vraag hoe deze procedure er, gelet op de doelstellingen van de procedure en de eerste ervaringen in de praktijk, uit moet komen te zien.

3.3

Afhankelijkheden

- Juridisch

Deze ontwikkelopgave waarin de mogelijkheden die de nieuwe wettekst van het Wetboek van Strafvordering biedt, worden beproefd heeft haar kaders meegekregen in de Innovatiewet. Hierin wordt de juridische ruimte beschreven voor de pilotprojecten, waaraan de varianten die beproefd worden, moeten voldoen. Ook de termijn waarbinnen de afwijkingen op het huidige strafvordering kunnen plaatsvinden is in de Innovatiewet vastgelegd: gedurende twee jaar vanaf de startdatum. De definitieve wettekst dient minimaal een half jaar voor de start van de pilotprojecten beschikbaar te zijn.

3.4 Aannames

- De Innovatiewet Strafvordering is tijdig en zo goed als conform (RvS-versie) in werking getreden (zie uitgangsplanning hieronder)
- Het WODC voert het onderzoek zelfstandig uit.
- De door het WODC gevraagde gegevens zijn eenvoudig beschikbaar
- Er zijn in het kader van de pilot voldoende vragen aan de Hoge Raad gesteld

Uitgangsplanning inwerkingtreding Innovatiewet Strafvordering in relatie tot de uitvoering ervan:

Q2 2020: Innovatiewet naar Raad van State voor advies

Q4 2020: Advies Raad van State ontvangen en verwerken

Q4 2020: BKB+ is formeel opdrachtgever, PLO is gemandateerd opdrachtgever

Q1 2021: Plan van aanpak per pilot gereed

Q1 2021: Evaluatiecriteria WODC geformuleerd en geoperationaliseerd onder begeleiding van AEF

Q4 2021: Innovatiewet door 2^e en 1^e Kamer

Q3 en Q4: Start meetprogramma pilot (nulmeting)

Q1 2022: Inwerkingtreding Innovatiewet Strafvordering

Q3 en Q4 2023: Afronding en evaluatie pilot

3.5 Risico's

	Omschrijving risico	Impact Groot, middel, klein	Kans Groot, middel, klein	Beheersmaatregel
	Er zijn onvoldoende financiële middelen beschikbaar om de pilot voor te bereiden en uit te voeren	Groot	Middel	Tijdig het projectplan en de begroting indienen
	Er zijn onvoldoende (representatieve) zaken binnen de periode van de pilot afgerond om de evaluatie op te kunnen baseren	Middel	Middel	Tussentijds monitoren en, zo nodig, afstemmen en bijsturen tussen de (werkgroep van de) Hoge Raad en (het programmateam van) de Rechtspraak

4 Organisatie

4.1 **Opdrachtgeverschap**

Het BKK+ is als verantwoordelijk opdrachtgever voor de feitelijke implementatie van het Wetboek van strafvordering ook formeel opdrachtgever voor de pilots. Omdat het BKB+ slechts enkele malen per jaar bijeenkomt en op hoofdlijnen zal sturen is het PLO gemandateerd opdrachtgever. Alle betrokken organisaties zijn in het PLO vertegenwoordigd door middel van een projectleider die in de eigen organisatie belast is met het project Modernisering van strafvordering.

4.2 **Landelijke werkgroep**

Bij de pilot Prejudiciële vragen zijn uiteindelijk de Hoge Raad, de Rechtspraak, het Openbaar Ministerie en de NOvA betrokken. De organisatie ligt in de kern bij de Hoge Raad, in samenspraak met het Programmteam.

Zij bespreken de voortgang van de (voorbereiding van de) pilot en dragen zorg voor gezamenlijke rapportage aan de gemandateerd opdrachtgever, het Projectleidersoverleg (PLO). Zo nodig zal bij afwijkingen op dit plan tussentijds aan de gemandateerd opdrachtgever worden gerapporteerd.

4.3 **Locatie**

De pilot zal landelijk plaatsvinden.

4.4 **RoI WODC**

Het WODC is opdrachtnemer en tevens uitvoerder van het evaluatieonderzoek, dat gedurende de looptijd van de pilots zal plaatsvinden.

Het WODC evalueert de pilot in nauwe samenwerking met de betreffende organisaties in de strafrechtketen en schrijft de evaluatierapportage. De evaluatierapportage en de verzamelde reacties van dezelfde organisaties levert de inzichten als genoemd onder de algemene en specifieke doelstellingen. Op basis van deze inzichten kunnen betrokken organisaties een keuze maken over de wenselijkheid van voortzetting – eventueel op aangepaste wijze in praktische, beleidsmatige of wet- en of regelgevende zin – van de Prejudiciële procedure.

5 Aanpak

In dit hoofdstuk wordt de fasering, de resultaten en de planning beschreven die door de landelijke projectorganisatie is opgesteld.

De pilot heeft een looptijd van maximaal twee jaar en zal naar verwachting starten in februari 2022. Gedurende de looptijd van de pilot zal het WODC een evaluatieonderzoek doen.

5.1 Fasering

Ten behoeve van de pilot onderkennen we deze fases:

<i>Fase</i>	<i>Periode</i>
<i>Vorbereiding</i>	2020 en 2021
<i>Uitvoering</i>	Q1 2022 en 2023
<i>Evaluatie en afronding</i>	Q3 en Q4 2023

5.2 Voorbereidingsfase

Deelproducten, waaraan wordt gewerkt:

Onderwerpen	Toelichting
Procesreglement	- Opstellen procesreglement procedure
Vorbereiding evaluatie	- Opstellen beleidstheorie - Opstellen indicatoren voor monitoring - Nulmeting
Werkprocessen	- Uitwerken van de vernieuwde operationele werkprocessen per organisatie - Uitwerken van het nieuwe ketenbrede proces per pilot
IV/ICT	- In kaart brengen van voor pilot benodigde IV/ICT voorzieningen.
Handreiking rechter	- Opstellen van een handreiking voor de rechter die een rechtsvraag kan stellen.
Voorlichting rechter	- Rondgang langs de gerechten (al dan niet via videoverbinding) om de rechter voor te lichten.

5.2.1 Planning voorbereidingsfase

<i>Fase</i>	<i>Periode</i>
<i>Procesreglement</i>	Q1 en Q2 2021
<i>Vorbereiding evaluatie</i>	Q1 2021
<i>Werkprocessen</i>	Q3 en Q4 2021
<i>IV/ICT</i>	Q3 en Q4 2021
<i>Handreiking rechter</i>	Q3 en Q4 2021
<i>Voorlichting rechter</i>	Q3 en Q4 2021

5.3 Uitvoeringsfase

<i>Fase</i>	<i>Periode</i>
<i>Procesreglement</i>	Q1 en Q2 2021
<i>Werkprocessen</i>	Q3 en Q4 2021
<i>IV/ICT</i>	Q3 en Q4 2021
<i>Handreiking rechter</i>	Q3 en Q4 2021
<i>Voorlichting rechter</i>	Q3 en Q4 2021

5.4 Evaluatie en afrondende fase

De werkzaamheden in het kader van de voorbereiding van de evaluatie, die Andersson, Elffers en Felix (AEF) heeft verricht, zijn in de eerste week van april met de begeleidingscommissie van het WODC besproken.

In deze voorbereiding zijn een aantal evaluatiecriteria ofwel indicatoren geformuleerd die hiervoor reeds zijn genoemd onder 3.1. De operationalisering van de specifieke evaluatiecriteria/indicatoren in de evaluatie ziet er daarmee als volgt uit, waarbij de indicator 3 t/m 6 met het oog op de evaluatie als 'need tot have' worden beschouwd:

Indicator	Operationalisering	Evaluatie	Toelichting
1: Werklast feitenrechters en juridisch medewerkers	De tijd die feitenrechters besteden aan het voorbereiden van een prejudiciële vraag	Werk sessie met feitenrechters voor vaststellen van de gemiddelde werklast van rechters, raadsheren en juridisch medewerkers.	Handmatige registratie kan voorgesteld worden, maar heeft niet de voorkeur van de werkgroep leden. Men moet wel voorbereid zijn op de werksessie waarin input geleverd moet worden om gezamenlijk tot een gemiddelde werklast te komen.
2: Werklast Hoge Raad	De tijd die raadsheren en leden van het parket besteden aan het beantwoorden van een prejudiciële vraag	Werk sessie met raadsleden en leden van het parket voor meten werklast	Leden van HR en het parket en de ondersteuning gaan registreren hoeveel tijd het hen kost om een prejudiciële vraag te beantwoorden.
3: Snelheid proces	Doorlooptijd tussen: a. Moment dat de prejudiciële vraag bij de Hoge Raad via het portal binnenkomt en door (het parket bij) de Hoge Raad beantwoord wordt. b. Feitenrechtspraak: -beslismoment tot het tellen van de vraag	Registratie binnenkomst zaak via portal Registratie beantwoording zaak via portal Aantal zaken incl. parketnummers moeten bijgehouden worden.	De doorlooptijd vormt een zelfstandig te waardenen meetwaarde, naast de werklast. Voor de feitenrechtspraak is het bijv. waardevol vast te stellen wat de vertraging door een prejudiciële vraag oplevert ten opzichte van doorlooptijden van vergelijkbare zaken in het strafproces. Het systeem meet deze doorlooptijd op dit moment

	<p>-Tijd om (afwijzend) te beslissen over het stellen van een rechtsvraag-indienen bij de HR- binnenkomen van antwoord HR</p> <p>-vonnis</p> <p>-(eventueel) arrest in hoger beroep- (eventueel) arrest van de HR</p>		<p>niet, dus binnenkomst en antwoord zaak zal handmatig moeten worden bijgehouden.</p> <p>Meest voor de hand ligt dat de Hoge Raad de doorlooptijden van de prejudiciële procedure bijhoudt.</p>
4: Reikwijdte rechtsvraag	<p>Omvang van de rechtsvragen die aan de Hoge Raad worden gesteld. Onderwerpen waar deze betrekking op hebben, zoals uitleg bepaalde delictsomschrijving, uitleg van een procesrechtelijke regel of uitleg van overgangsrecht.</p>	<p>Kwalitatieve analyse van (steekproef van) rechtsvragen, afhankelijk van de hoeveelheid behandelde rechtsvragen tijdens looptijd pilot</p>	<p>Bijhouden: hoe vaak wordt er een prejudiciële vraag gesteld? Bijhouden: hoe vaak ziet de Hoge Raad af van beantwoording?</p> <p>Dan kwalitatief analyseren wat de omvang van de rechtsvragen is die wel door de Hoge Raad worden beantwoord.</p>
5: Samenwerking tussen rechters	<p>Gerechten moeten onderling afstemmen en zijn wederzijds afhankelijk van het aanleveren van goede zaken en tijdige en heldere antwoorden. Samen zorgen zij voor een goede rechtsbedeling en adequate judiciële reactie op het tenlastegelegde.</p>	<p>Interviews met betrokken rechters en raadsheren</p>	<p>Suggestie interviewvragen:</p> <p>In hoeverre zien rechters de opheldering van rechtsvragen als een gezamenlijke opgave?</p> <p>Hoe loopt de 'dialogo' tussen de rechters (feitenrechter – HR)?</p>
6: Effectiviteit van de procedure, rechtseenheid en rechtsontwikkeling	<p>Mate waarin alle voor deze pilot specifiek geformuleerde doelen worden gehaald.</p> <p>Een van de doelen is dat de prejudiciële procedure bijdraagt aan de ontwikkeling van het recht.</p>	<p>Voor het meten van de effectiviteit van de procedure voorzien wij allereerst een kwalitatieve aanpak</p> <p>Daarnaast worden kwalitatieve interviews gehouden met raadsheren, rechters, AG's, OvJ's en raadslieden over ervaren effectiviteit van de procedure.</p>	<p>Suggestie voor interviewvragen :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat betekent de prejudiciële procedure voor de afwikkeling van het specifieke geschil? - Wat is de reden voor het instellen van hoger beroep of cassatie indien dat het geval is? - Voorziet de prejudiciële procedure in een behoefte van

professionals en andere
betrokkenen?

- Waartoe leidt een antwoord op een vraag door de HR bij hen?
- Welk effect heeft dat op hun beslissing om in hb of cassatie te gaan?
- Heeft de uitspraak van de Hoge Raad invloed op de verweren die worden gevoerd?
- Hebben betrokkenen het idee dat er minder tegenstrijdige uitspraken door feitenrechters worden gedaan? (*dit lijkt lastig te meten voor de relatief korte looptijd van de pilot*)
- Geven de uitspraken van de Hoge Raad in de prejudiciële procedure houvast in andere zaken?
- Hebben de uitspraken van de Hoge Raad in andere zaken invloed op de beslissing om in hb/cassatie te gaan en/of bijvoorbeeld op de verweren die worden gevoerd in andere zaken?
- Draagt de prejudiciële procedure bij aan acceptatie van de uitkomst van de zaak?
- Hoe beoordelen betrokkenen de snelheid van de procedure?
- Zien betrokkenen de procedure als geschikt instrument voor rechtsontwikkeling?

De nadere uitwerking van de uitvoering van de metingen in de vorm registratielijsten, meetlijsten, aandachtspunten en vragenlijsten ten behoeve van interviews en werksessies, e.d. zullen door het WODC/AEF in nauwe samenwerking met de werkgroep van de Hoge Raad en de Rechtspraak worden gerealiseerd met daarbij prioriteit voor die metingen waarin (actuele) nulmetingen¹ noodzakelijk zijn.

¹ Het gaat hierbij om data die niet uit de systemen gehaald kunnen worden en waarvan dus ook geen historische data beschikbaar zijn.

De duiding en analyse van de onderzoeksresultaten ten aanzien van de specifieke evaluatiecriteria zal ook de belangrijkste input vormen voor de evaluatie van de meer algemene evaluatiecriteria, zoals genoemd onder par. 3.1

5.4.1 *Planning evaluatie en afrondende fase*

<i>Fase</i>	<i>Periode</i>
<i>Vorbereiding evaluatie</i>	Q1 en Q2 2021
<i>Draaiboek metingen</i>	Q3 en Q4 2021
<i>Uitvoering nulmeting</i>	Q4 2021
<i>Uitvoering metingen</i>	Q1 2022 t/m Q4 2023
<i>Evaluatie en afronding</i>	Q3 en Q4 2023

6 Communicatie

Het uitgangspunt is dat de interne communicatie door de ketenpartners zelf wordt vormgegeven. Goede en tijdige communicatie richting medewerkers is van belang om hen mee te nemen in de verandering die de pilot met zich meebrengt. Iedere aan de pilot deelnemende organisatie is verantwoordelijk voor de interne communicatie. Deze mag naar eigen inzicht worden verzorgd, mist passend binnen de afgesproken landelijke kaders.

De externe communicatie wordt gecoördineerd door JenV in afstemming met de ketenpartners en/of de landelijke werkgroep.

De (interne en externe) communicatiestrategie wordt in afstemming met het programmateam VIS opgezet.

